

Månadsbrev till Ekumeniska komuniteten i Bjärka-Säby

Januari 2010

Kära systrar och bröder,

Vi har varit i Brödhuset! Än en gång har vi i vårt firande av julen slagit följe med herdarna in till Betlehem.

Betlehem är hebreiska och betyder *brödhus*. Därför kallar vi, som många av er vet, bageriet i slottskällaren på Bjärka-Säby för "Betlehem"; där bakas, under bön och lovsång, nattvardsbrödet inför firandet av eukaristin varje onsdag. Allt äger en djupare innebörd. Det är ingen tillfällighet att det är i Betlehem det ofattbara sker: Gud blir människa för att stilla vår hunger. "Guds bröd är det bröd som kommer ner från himlen och ger världen liv", sa Jesus. De som då hörde honom reagerade med att säga: "Herre, ge oss alltid det brödet." Varpå Jesus svarade: "Jag är livets bröd. Den som kommer till mig skall aldrig hungra..."

Detta är julens utsägliga under: från Guds brödhus, Betlehem, räcks oss brödet från himlen. "Den som äter av det brödet skall leva i evighet."

*

Människan är en hungrande varelse. För att alls kunna leva måste vi äta, och ur Guds händer tar vi emot vår föda. "Du öppnar din hand och stillar allt levandes hunger", sjunger vi med Psaltarens ord i tidegården (Ps 145:6). I skapelsen ger Gud människan hela världen som mat. Påståendet "du är vad du äter" används ibland för att visa hur vi påverkas av våra matvanor. Inom filosofin står det för en materialistisk syn på människan: hon är inte mer än den materia hon förtär. Men även Bibeln beskriver människan i liknande termer – hon drivs av sin hunger och är vad hon äter.

Det är sant rent fysiologiskt: i måltiden tar vi in världen i vår kropp och vårt blodomlopp. Den finlandssvenske författaren Tito Colliander ger i den sista delen av sin memoarsvit, *Måltid*, en underbar skildring av hur vi förenas med världsalltet, hela skapelsen, i varje måltid:

Fälten där säden mognat, mullen där rotknölarna sväller, vattnet där fiskarnas befruktade romkorn utvecklas, jordens safter och mineraler upptagna i gröda och bär ... I måltiden förenas vi rent materiellt med allt som var överallt och allt som är överallt. De jordiska landskapen stiger in i vårt eget anatomiska oöverblickbara landskap, in i alla dessa miljonfaldiga system av tarmludd och kapillärer, körtlar och alveoler, kroppens alla celler – de stiger in och upptas av oss själva genom vår egen vävnadsvätska, vårt nödvändiga jag buret av envar av oss. Och endast så, genom måltiden, ges oss förmågan att andas, att leva, att tänka och att tacka.

Genom att vi tar emot vår föda ur Guds hand, är vårt ätande en handling som ger oss gemenskap med Gud. När vi välsignar Gud för maten och tackar för det vi fått att äta erkänner vi att den näring vår kropp får genom maten kommer från Gud.

Medvetandet om matens "helighet" har djupa rötter inom människan och sekler av sekularisering har inte kunnat radera ut vår känsla för måltidens helighet. Mat behandlas fortfarande med respekt. Det bjuder oss emot att slänga maten. När vi äter tillsammans med familj och vänner – inte minst under julen – skapar vi högtid omkring måltiden. Gemenskapen runt ett dukat bord är ett uttryck för vår hunger och törst efter gemenskap, mening och sammanhang.

*

Men orden om att människan är vad hon äter får en djupare innebörd när Jesus talar om sig själv som "livets bröd". Det förminska inte värdet av lekamlig föda, utan blir en påminnelse om att varje jordisk måltid är rotad i evigheten och att människan är mer än sin kropp. Hon är en andlig varelse, skapad till Guds avbild, kallad till evigt liv. Människan är ämnad för mer än det som jorden kan ge henne. "Din nåd är mer värd än livet" (Ps 63:4), sjunger psalmisten och framhåller människans djupaste hunger som en hunger efter gemenskap med Gud.

Genom det vi äter i en måltid ges oss, som Colliander säger, förmågan att andas, tänka och tacka. Men det förgängliga kan inte tillfredsställa oss. "Människan skall inte leva bara av bröd", påminner Jesus Frestaren när denne vill få honom att förvandla stenar till bröd. Och till sina lärjungar säger han: "Om ni inte äter Människosönens kött och dricker hans blod äger ni inte livet." Jesus ger inte bara människan bröd att äta – han *är* brödet från himlen. I Betlehem, bröduset, väntar den nya skapelsens festmåltid – för den som har ögon att se!

Kyrkan är nu detta Betlehem i världen. Bara som bröduset äger hon sitt berättigande. Eukaristin, tacksägelsens måltid, skapar kyrkan. Hela vår tro finns sammanfattad i den måltid där brödet bryts och delas. I det ljuset blir också berättelsen om syndafallet begriplig. När människan äter av den enda frukt som inte Gud hade välsignat till föda åt henne mister världen sin genomskinlighet för henne. Hon ser inte längre Gud i det skapade, utan gör världen materiell, till ett mål i sig. Skapelsen föder inte tacksägelse inom människan. Syndafallets allvarligaste konsekvens är att människan upphör att leva "eukaristiskt" – hennes liv är inte längre en tacksägelse över världen som gåva från Gud.

I eukaristin, tacksägelsens måltid, blir våra liv på nytt en lovsång till Gud, när vi tar emot brödet från himlen – Jesus Kristus – som skänker oss evigt liv.

*

”I hemmen bröt de brödet och höll måltid med varandra i jublande uppriktig glädje”, berättar Lukas om den första församlingen i Jerusalem. I denna måltid delade man bröd av jordens frukt och människans arbete – på samma gång som man förkunnade att människan inte lever ”bara av bröd”.

Här finns ingen motsättning. I en måltid där vi under tacksägelse och bön delar helt vanligt bröd, tar vi emot honom som sagt ”Jag är livets bröd”. När Paulus tolkar det som sker vid Herrens bord ställer han därför frågan: ”Brödet som vi bryter, ger det oss inte gemenskap med Kristi kropp?”

Med dessa ord ger han uttryck för den avgörande händelse som vi firar under julen: *Gud har blivit människa!* I Jesus har Gud förenat sig med skapelsen och blivit en av oss. Genom honom, hans mänskliga kropp, uppenbarar Herren sin härlighet och drar in hela skapelsen i sin gemenskap. Han förenar sig med skapelsen för att välsigna allt skapat – och för att människan genom det skapade på nytt skall ta emot Guds liv, i tacksägelse och lovsång till honom som är livets källa. Detta sker varje gång vi firar eukaristi. När brödet lindas i dukarna, under firandet av eukaristin i Övre salen, befinner vi oss i Betlehem. Vi ser hur Maria *lindade honom och lade honom i en krubba*.

Evangeliet återställer inte bara balansen mellan andligt och materiellt. Mer än så: skapelsen blir på nytt till liv i Gud. I den heliga måltiden får detta ett synligt uttryck. När vi äter av brödet minns vi Jesu ord. Först säger han, när han träder in i världen: *En kropp beredde du åt mig*. Sedan säger han, när han bryter brödet med sina lärjungar: *Detta är min kropp*. I delandet av ett och samma bröd förenas vi med varandra – och med honom som är brödet från himlen

Vi går till Herrens bord för att vår djupaste hunger ska stillas. Varje gång vi tar emot eukaristins gåvor läggs brödet från himlen i våra händer för att vi ska äta och ta emot evigt liv.

*

Det är därför vi i den Ekumeniska komuniteten i Bjärka-Säby framhåller eukaristin – mässan, nattvarden, brödsbrytelsen, Bibeln och kyrkan har många namn på samma måltid – som den viktigaste förenande handlingen i vår gemenskap. Vi har genom löftet förpliktat oss till ett regelbundet firande av eukaristin. Inte för att utmärka oss och framstå som speciella eller annorlunda, utan just för att än mer rotas i Kristus och därmed i kyrkan – hon som finns i alla tider och på varje ort. Firandet av eukaristin borde vara en självklarhet varje söndag i varje församling. När det nu, av olika orsaker, ännu inte är det, blir en del av vår kallelse som komunitet att medverka till att den måltid som konstituerar kyrkan återerövrats, och att göra det i just den församling där vi har vår hemvist.

Jag är väl medveten om att det på många håll är en långsam process. För många av er är det inte ens möjligt att i den egna församlingen kunna fira eukaristin varje vecka. Men bättre än att klaga över rådande förhållanden är att

uppmuntra till en förändring, ett mer regelbundet nattvardsfirande. Långt ifrån varje församling är ännu mogen att fira eukaristin i sin söndagsgudstjänst, men en början kan vara att införa en enkel mässa någon annan dag under veckan. Jag vet att flera av er har varit med och uppmuntrat till sådana initiativ i era församlingar. Tills vi kommer dit, finns ofta möjligheten att under veckan delta i ett eukaristifirande i någon annan kyrka på orten, något som också en del av er praktiserar. Det kan vara en middagsmässa eller en kvällsmässa. Vårt deltagande i en sådana blir då också ett uttryck för vår ekumeniska kallelse. Vi får möjlighet att på den egna orten dela gemenskap med troende i andra församlingar.

En annan möjlighet kan vara att, enligt urkristen sed, fira Herrens måltid i hemmen. Det kan ske i befintliga hemgrupper i den församling vi tillhör eller i ekumeniska bönegrupper som växt fram. Det kan också ske inom ramen för vår egen kommunitet. I början av december deltog jag när medlemmar i kommuniteten i Stockholms- och Uppsalaområdet träffades en kväll hemma hos Jonas och Kristina Eveborn för att dela gemenskap och fira bordseukaristi. Sådana initiativ uppmuntrar vi gärna till.

En praktisk fråga som några av er ställt, och som är viktig i ett ekumeniskt perspektiv, är vem som vid sådana tillfällen kan leda firandet av eukaristin. Här finns en allmänkyrklig ordning som har sina rötter i den mycket tidiga kyrkan och som det finns anledning att inte överge. Ignatios av Antiochia beskriver i sina brev i övergången till det andra århundradet hur eukaristin alltid skulle firas i gemenskap med biskopen, som assisterades av presbyteriet, de äldste. Han framhåller hur denna ordning tjänade enheten i kyrkan. Den behöver förstås just mot bakgrund av ett synsätt där eukaristin är konstituerande för kyrkan. Om nattvard börjar firas godtyckligt lite varstans och utan en förbindelse med kyrkan, finns en risk att grupperingar uppstår kring olika personer och att enheten i församlingen därmed utmanas.

I gudstjänstlivet i Bjärka-Säby, som är en ekumenisk miljö, är vår praxis, i enlighet med allmänkyrklig ordning, att den som leder mässan ska vara ordinerad eller avskild som "presbyter", det vill säga, präst, pastor eller äldste i den kyrka han eller hon tillhör. Detta är en ordning som vi också har förankrat hos våra visitatorer, och som vi gärna ser tillämpad inom vår kommunitet som helhet, också när eukaristi firas i hemmen.

*

Vi går nu in i ett nytt år, och den 4-6 januari möts vi till gemenskapsdagar på Bjärka-Säby. I vår festgudstjänst på Epifania, den 6 januari kl 8.00, avger fyra noviser sina löften: AnnChristin Roos från Kungsängen, Erik Wing från Örebro, Stefan Erikshed från Göteborg och Jesper Hallström från Linköping, den senare tillhör husfolket på Bjärka-Säby. Biskop Biörn är celebrant i gudstjänsten och Liselotte J Andersson predikar.

Låt mig påminna om, för er som är nya mottagare av månadsbrevet och inte tillhör kommuniteten, att alla arrangemang som kommuniteten inbjuder till på Bjärka-Säby alltid är öppna för våra vänner och inte endast för

medlemmar i kommuniteten. Det gäller naturligtvis särskilt firandet av de stora helgerna, Epifania, påsk och pingst. Den som önskar kan delta över en dag eller flera dagar, i såväl gudstjänster som övriga samlingar. Det kan också vara ett sätt att lära känna kommuniteten och miljön på Bjärka-Säby.

För den som bara kommer över en dag behövs ingen anmälan, vilket dock är nödvändigt om man önskar logi eller vill delta i måltiderna. Anmälan sker då till: ekumeniska.kommuniteten@nyaslottet.se. Tider för gudstjänster och övriga samlingar går också att få del av i våra kalendrier. Dels på Nya Slottets hemsida (nyaslottet.se), dels på tidskriften Pilgrims och Johannesakademins nya hemsida som öppnar den 6 januari (tidskriftenpilgrim.se eller johannesakademien.se).

Kommande onsdag är det alltså Trettondedag jul, eller Epifania som dagen också kallas. Ordet betyder "uppenbarelse" och står för uppenbarelsen av Herrens härlighet genom Guds son som blivit människa. Juldagen och Epifania är jultidens två "poler". På juldagen förundras vi över Gud som förenat sig med den *mänskliga* naturen. På Epifania bländas vi av den *gudomliga* härlighet som strålar mot oss genom barnet i Betlehem. Jesus är sann Gud och sann människa. Bägge dessa dimensioner av inkarnationens mysterium hålls samman i vår tro och finns hela tiden med i vårt julfirande, men betonas, var och en på ett särskilt sätt, på juldagen och på trettondedag jul. Här uppenbaras också hemligheten med vår frälsning: Gud har blivit människa för att människan ska bli delaktig av gudomlig natur, som kyrkofäderna uttrycker det. Det är vår delaktighet av gudomlig natur – vårt möte med Gud i Jesus Kristus och vår alltmer fördjupade gemenskap med honom – som får oss att växa in i vår stora mänskliga kallelse: att älska allt skapat, såsom Gud älskar!

*

Låt mig till sist påminna om att i våra tideböner befinner vi oss nu i vecka 1 i den blå tidebönsboken och följaktligen vecka 2 under nästa vecka. Men på första söndagen efter Epifania, när Herrens dop firas – det vill säga den 10 januari – återgår vi på nytt till vecka 1. Detta för att komma i fas, därefter följer vi ordningen fram till fastans början.

Med dessa rader vill jag nu tacka er för det gångna året, för all gemenskap och förbön, och önska er alla ett gott nytt år och ett rikt välsignat 2010!

Er tillgivne

Peter Halldorf